

E · R · S · O

EESTI RIIKLIK SÜMFOONIAORKESTER

ERSO
PEASPONSOR

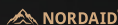

HOOAJA
SUURSPONSOR

LIVIKO
— anno 1898 —

BioBlock®

myfitness
world class gym & studios

RADISSON COLLECTION
TALLINN

NORDIC
CATERING

PAKEND & PRINT
EKO-TUHMURD

ELTS JA BRAHMS

METSASARV
**PAULA
ERNESAKS**

METSASARV
KAIRI SOSI

METSASARV
**ELIISE
KANNUKENE**

METSASARV
KREETE JACOB

ERSO

DIRIGENT
OLARI ELTS

3

MAI
ESTONIA KONTSERDISAAL
2024

PUUR
**SCHUMANN
BRAHMS**

iute

ERSO PEASPONSOR

ELAV INSPIREERIV RIKASTAV

Eesti muusikat viivad üheskoos maailma ERSO ja fintech lute

ERSOga on võimalik koos kasvada.
Meid seob otsing ja inspiratsioon.
Nii ERSO kui ka lute püüdleavad alati
tiptaseme poole.

- TARMO SILD
lute juht ja kaasasutaja

E · R · S · O

ELTS JA BRAHMS

PAULA ERNESAKS metsasarv
KAIRI SOSI metsasarv
ELIISE KANNUKENE metsasarv
KREETE JACOB metsasarv
Eesti Riiklik Sümfooniaorkester
Kontsertmeister Dalia Dédinskaité
Dirigent OLARI ELTS

kell 18 – eelkontsert

Felix Mendelssohn (1809—1847). Oktett Es–duur op. 20. I osa (1825)
Esitavad Dalia Dédinskaitė, Marge Uus, Kaija Lukas, Maaren Vihermäe,
Rain Vilu, Liina Žigurs, Theodor Sink ja Seulki Lee.

Olari Elts vestleb Dalia Dédinskaitė ning Paula Ernesaksaga.

kell 19 – sümfooniakontsert

PAULA ERNESAKS metsasarv

KAIRI SOSI metsasarv

ELIISE KANNUKENE metsasarv

KREETE JACOB metsasarv

Eesti Riiklik Sümfooniaorkester

Kontsertmeister Dalia Dédinskaitė

Dirigent OLARI ELTS

Rasmus Puur (1991)

Sümfoonia (2024, esiettekanne)

Robert Schumann (1810—1856)

Kontsertpala neljale metsasarvele ja orkestrile F–duur, op. 86 (1849)

Lebhaft

Romanze. Ziemlich langsam

Sehr lebhaft

vaheaeg

Johannes Brahms (1833—1897)

Sümfoonia nr 4 e–moll, op. 98 (1885)

Allegro non troppo

Andante moderato

Allegro giocoso

Allegro energico e passionato

Kontserdist teevad otseülekande Klassikaraadio ja ERSO TV (erso.tv), salvestisi saab ka järelkuulata ja –vaadata.

Rasmus Puur. © Eero Vabamägi.

Rasmus Puur (1991) **Sümfoonia (2024, esiettekanne)**

Tänane kontsert on ajalooline, sest esiettekandele tuleb Rasmus Puuri esimene sümfoonia. Kuna paljudele heliloojatele pole oma teostele saatesõnade loomine kuigi moka järgi, tegin temaga pisikese, kuid sisuka intervjuu. Alustasin natuke kiuslikult ja uurisin, miks siis ikkagi sümfooniale saateteksti ei valminud?

Puur:

„Ma usun, et enamikele heliloojatest ei meeldi saatetekste kirjutada, sest meie väljendusvahend on muusika. Selle, mida oleme pikema kirjutusprotsessi vältel mõelnud, üsna kiiruga sõnastamine on nii palju vaesem, et heliloojad ei taha seda teha. Samuti tahaks jätta kuulajale piisavalt avara tõlgendamisruumi, sest ega see, mis helilooja mõtles, pole kuulates tegelikult primaarne. Teos tekib iga kuulaja peas. Ka helilooja peas võib see algne idee või impulss hea esituse puhul omajagu muutuda. See avardub.“

Edasi huvitas mind, miks valis Puur kirjutamiseks just sümfoonia? Tänapäeva heliloojad enam palju sümfooniat ei kirjuta ja mõnele paistab see isegi anakronistliku žanrina. Palju levinumad on pealkirjastatud orkestriteosed.

Puur:

„Ühest küljest tundus tõesti intriigeriv suhestuda sümfoonia kui žanri kaanoniga ning vaadata, mida see tänasel päeval minu jaoks tähendab. Kas mul õnnestub selle žanriga mingi unisoon leida? Kindlasti võib keegi arvata, et see ei vasta tänasele ettekujutusele sümfooniast (nagu ma oma kunagise ooperigi puhul vastukaja sain). Aga ega ma ei tea, kuidas sümfooniast tänasel päeval defineeritakse. Ma otsisin mingit oma teed. Jah, ma suhestusin klassikalise sümfoonia ülesehitusse, aga äraspidiselt, pea peale pööratult. Aga see polnud ainus liin, mis mind huvitas.

Miks valida sümfoonia? Põhjus on, et see ei pea olema programmiline. Sageli vajan ma muusikavälisid ideed, kontseptsiooni, mille ümber teos ehitada. Aga kuna ajaloolised sümfonistid on suures jaos komponerinud programmita, lihtsalt muusikast tõukununa, tahtsin proovida, kas ma suudaksin ka ilma otseselt sõnastatava ideeta teele minna, lähtuda n-õ puhtast muusikast ja näha, kuidas see muu ideoloogia loob ennast ise sinna juurde. Mingid raamid, ideed ja tunnetused mul muidugi olid, aga üritasin neid võimalikult palju vältida, neid võimalikult ähmasena hoida ja lasta muusikal end kanda. Mul oli mingi tunnetus, ka teatud vormiline kuju. Aga siis tekkis esimene motiiv, millest tegelikult lähtub peaaegu kogu edasine sümfoonia. See ongi minu jaoks haarav — võtta võimalikult napp materjal ning vaadata, mis temaga teha annab. Ma kirjutan järjest. Jupikaupa kirjutamine ei tule mul välja, kuigi tean ka heliloojaid, kes nii suudavad. Mul on vaja mõtet liigutada otsast lõpuni järjepanu, et tajuksin lineaari ja vorm saaks kuju võtta.

Sümfoonia annab võimalused avarateks kaemusteks, tajumisteks ja küsimusteks. Distantseerumine sümfooniast kui žanrist tulenes ilmselt soovist mitte suhestuda kaanoniga, eristuda. Sümfooniast ei osatud või ei tahetud ümber defineerida vastavalt kaasajale. Hetkel aga näikse mulle, et seal on päris palju võimalusi. Selge on see, et sümfoonia elujõulisus sõltub sellest, kas ja kuidas osatakse seda ümber defineerida või kaasajaga kohandada, sest ajaloolised vormid ja reeglid ei vasta tänapäevasele kirjutamisele.

Miks on pealkirjastatud orkestriteosed praegu valdavamad? Üks põhjus on kindlasti ülalöeldu. Lisaks sellele oodatakse tänapäeval

kunstilt, et sel oleks midagi öelda, et oleks ambitsioon võtta ühiskondlikel teemadel seisukoht, et kunst ei oleks midagi elust eraldiseisvat. Hea kunst ei ole kunagi elust eraldiseisev. See on ajatu, igal ajal aktuaalne, sest räägib inimeseks olemise põhilistest küsimustest. Nagu üle aegade kestev kunst mistahes žanrist. Ja mis ei ole ka vähetähtis — ta pakub esteetilist naudingut, ta pakub ilu. Samuti kardan, et pealkirjastatud suured orkestriteosed tulenevad paljuski mingitest turunduslikest küsimustest ja tellimusest tulla publikule vastu, et kaasaegne muusika oleks arusaadavam, sellega oleks lihtsam dialoogi astuda, et ta ei pelutaks eemale. Me elame lugude jutustamise ajastul, kus teose taustalugu ja turundamine on kesksed. Aga ma ei ole kindel, kas hea pealkiri ja huvitav annotatsioon lõpuks teost päästab. Natuke ehk suunab ja aitab nõrka teost, tugeval pole seda vaja. Väärt muusika on arusaadav nii või naa. Ja lõppeks — muusika on muusika. Või ei ole ta seda mitte.“

Maisema juurde tagasi tülles soovisin teada saada, kuidas teos ikkagi valmis? Kui kaua aega sellele kulus?

Puur:

„Selle sümfoonia kirjutamise kokkuleppesl Olari Eltsiga on möödas umbes kaks ja pool aastat. Esialgu pidi ettekanne olema eelmisel kevadel, aga lükkus orkestri plaanide muutumise tõttu edasi. Ja väga tore, et nihkus, sest nüüd oli mul ühest küljest kirjutamiseks pisut enam aega, teisest küljest õnnestus mul vahele võtta Vanemuise sümfooniaorkestri „Triksteri“ tellimus, kus sain natuke kätt harjutada, sest nii suurele koosseisule polnud ma varem kunagi kirjutanud. Ja puht sümfooniaorkestrile ilma solistita polnud ma samuti ikka väga ammu kirjutanud. Esimesed katsed tegin sümfooniaga täpselt aasta tagasi aprilli lõpus. Siis olin aga Vanemuise teosel ja muust tegevusest mitmel eri rindel nii väsinud, et ei leidnud vaimset jõudu teele minna, kuigi päris alguse kirjutasingi just siis. Tõsisem töö algas septembris ja lõppes märtsi esimestel päevadel.“

Nüüd, kui on umbes selge, miks ja kuidas Puuri sümfoonia sündis, on paslik märkida ka üht mõttelist paralleeli tänase õhtu viimase teosega — Johannes Brahmsi neljanda sümfooniaga. Mõlema helilooja soov oli võtta aluseks võimalikult napp materjal ja arendada see välja sümfooniaks.

Robert Schumann (1810—1856)
Kontsertpala neljale metsa-
sarvele ja orkestrile F-duur,
op. 86 (1849)

Robert Schumanni kontsertpala sündis aastal, mis oli helilooja jaoks üks produktiivsemaid. Ühes kirjas saksa dirigendile ja sõbrale Ferdinand Hillerile seadis Schumann oma loomingulise viljakuse kõrvuti 19. sajandi keskpaiga revolutsioonidest tulenenud murangutega: „Juba mõnda aega olen olnud väga hõivatud — see on olnud minu kõige viljakam aasta — tundub, et välised tormid sundisid inimesi sissepoole pöörduma.“

Mõelda vaid, et ainuüksi 1849. aastal valmis Schumannil ligi 40 teost, millest mitmed on ka küllalt mahukad. Lõomav loomingulisus ei tulnud rahalise tasuta. Schumanni aastane sissetulek kasvas ligi neli korda: 314 taalrit 1275 taalrile. Sellisest palgatõusust annab paljudel vaid unistada. Alates 1848. aasta novembrist täiendas ta oma sissetulekuid veelgi, andes saksa kunstnik Heinrich Richterile eratunde. 1850. aasta algusesse ulatuv voodus ajajärk oli Schumanni jaoks mahlane füüsilise ja psühholoogilise heaolu periood.

Saagirohkesse aastasse kuulub ka täna esitusele tulev kontsertpala neljale

Naturaalsarv.

metsasarvele ja orkestrile. Ositi on kummaline mõelda, et aastal 1849 kirjutas keegi kontsertpala neljale metsasarvele. Enne 19. sajandit olid olemas vaid naturaalsarved, mis tähendab lihtsat krussis metallist toru lehriga. Niisugusel instrumendil sai mängida vaid ühe kindla noodi ülemhelireal, ühes helistikus. Helistikuvahetus nõudis teist instrumenti, mida siis oskuslikult

Robert Schumann.

vahetati või lisati olemasolevale pillile erinevaid pikendusi. Naturaalsarvedele kirjutasi teiste seas nii Mozart kui ka Beethoven. 19. sajandi algul lisasid saksa pillimeistrid Heinrich Stölzel ja Friedrich Blüme metsasarvele ventiilid. Pilli toru läks seeläbi veel enam krussi ja sai endale külge nupud.

Schumanni kontsertpala neljale metsasarvele ja orkestrile oli esimene teos, mis uuris põhjalikult uue pilli võimalusi. Kontsert sai nii virtuoosne, et esialgu kuulutasid mängijad selle sootuks esituskõlbmatuks. Nõnda kuhtuski teos pärast esiettekanget Leipzigin 1850. aasta veebruaris metsasarvemängijate repertuaarist, kuniks muusikute tehniline tase Schumannile järele jõudis. Täna saab vaid unistada, et uutele või täiendatud pillidele kirjutataks muusikat, mis oleks paarikümne või –saja aasta pärast muusikute püsirepertuaaris. Samuti tundub, et pillide uuendamine ja ehitamine on tänapäeval päris soiku jäänud või kolinud elektroonilise muusika valdkonda.

„See tundub mulle olevat üks minu parimaid teoseid,“ kirjutab Schumann Ferdinand Hillerile. Teos, mida ta esitles kirjastajatele kui „midagi üsna ebatavalist“, näitab, kui kõrgele on metsasarvemängu tehniline tase tänaseks jõudnud. 19. sajandil ei tundnuks selle teose esitajad end kaugeltki nii kindlalt kui tänase kontserdi solistid. Üks põhjus, miks ventiilidega sarvi kardeti, olid uue tehnika vipersed. Tänapäeval võimaldab teos publikul aga mõista, mis pärast nimetas Schumann metsasarve „orkestri hingeks“. Oma teose on Schumann jaotanud kolmeks osaks, millest igaüks demonstreerib pilli üht tugevust.

Esimene osa (*Lebhaft*) algab heroilise metsasarve kutsungiga, mida orkester laiendab. Siin saab kuulaja aimu, kust metsasarv pärineb ja kuidas võis ta kõlada näiteks jahilkäigul. Teine osa (*Romanze. Ziemlich langsam*) on eeleegiline ja aeglane, esitledes meile sarve imelist laulvust. Viimane osa (*Sehr lebhaft*) näitab meile aga metsasarve paindlikkust ja kergust. Siin põimuvad solistid kui niidid kangas ja iga mängija saab võimaluse särada. Orkester seob teosele peale vormilise sõlme, laenates varem kõlanud metsasarve jahikutsungi motiivi. Nii näitab Schumann vähem kui 20 minutiga kuulajaile metsasarve kolme palet: kangeline, uljas armastaja, unistaja ja muidugi luuletaja.

Schumanni kontsertpala on ERSO esituses kõlanud vaid ühel korral, 2000. aasta augustis rahvusvahelise Holger Fransmani nimelise metsasarvekonkursi finaalis (dirigent Arvo Volmer).

Johannes Brahms (1833—1897)
Sümfoonia nr 4 e-moll, op. 98
(1885)

Lisaks sellele, et tänase kontserdiõhtu avab ja lõpetab sümfoonia ning sarnaselt Robert Schumanni kontsertpalale on ka Johannes Brahmsi neljas sümfoonia omas ajas innovatiivne ja ütlemata romantiline, sidus Brahmsi perekond Schumanniga tihe läbikäimine.

27. veebruaril 1854 tegi Robert Schumann enesetapukatse, hüpates sillalt Reini jõkke. Jõe lähistel olnud kalurid päästsid helilooja. Schumann oli aastaid võidelnud vaimuhaigusega. Ta kuulis häält: tema peas võis tundide kaupa kõlada a-noot või kummaline muusika. Nägemused inglitest muutusid põrgulikeks õudusunenägudeks. Kui ta jõest välja sai, viidi ta omal palvel hooldekodusse, kus ta veetis elu viimased kaks aastat.

Niipea kui uudis Brahmsini jõudis, ruttas ta Düsseldorfis, et aidata Roberti abikaasat Clarat, kes oli rase oma seitsmenda lapsega. Brahms oli viis kuud varem saabunud Schumannide koju noore, tundmatu ja ambitsioonika heliloojana. Pärast seda, kui Robert ja Clara olid kuulnud Brahmsi enda muusikat mängimas, olid nad kohe ära tundnud, et tegu on geeniusel. Nad võtsid ta oma majapidamisse vastu ja Robert kuulutas Brahmsi ühes laialt loetavas muusikaväljaandes Beethoveni pärandi edasikandjaks, mis tegi noore helilooja üleöö kuulsaks. Brahms jäi Düsseldorfis elama, aidates Claral Roberti asju ajada ja tema laste eest hoolitseda. Clara valmistus samal ajal sünnituseks ja oma karjääri jätkamiseks Euroopa ühe juhtiva pianistina.

Brahms kirjutas sõbrale:

„Ma usun, et ma ei tunne tema vastu rohkem muret ja imetlust, kui et ma armastan teda ja leian temas armastust. Ma pean end tihti sunniviisiliselt tagasi hoidma, et mitte lihtsalt vaikselt oma käsi tema ümber panna ja [---] see tundub mulle nii loomulik, et ta ei saaks sellest valesti aru.“

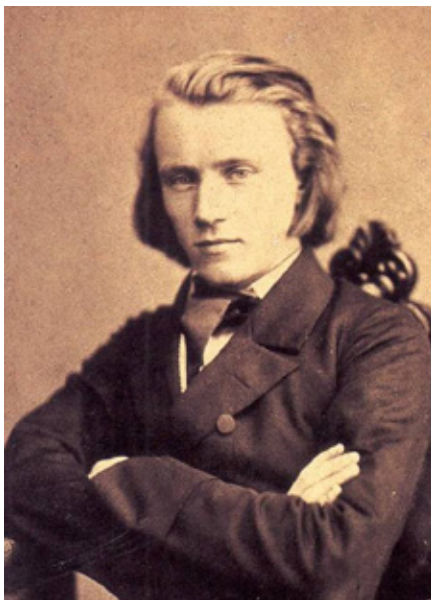

Johannes Brahms.

Clara kirjutas oma päevikusse: „Meie vahel valitseb kõige täielikum üksmeel... Mitte tema noorus ei ole see, mis mind köidab [---]. Ei, see on tema värske mõistus, tema hiilgavalt andekas loomus, tema üllas süda, mida ma temas armastan.“ Sõprusest oli kujunenud midagi enamat.

Need tunded jäid saladuseks nii kauaks, kui Robert veel elus oli. Pärast tema surma läksid Clara ja Johannes perega Šveitsi ja pole teada, mis seal nende vahel juhtus. Teame aga seda, et pärast Šveitsis viibimist läksid nende teed lahku. Brahms ei abiellunud kunagi ja Clara ei abiellunud kunagi uuesti. Ent Clara jäi Brahmsi muusaks. Kuigi ta ei viinud oma kiindumust sõnadest kaugemale, jumaldas ta Clarat kuni surmani. 1855. aastal kirjutas ta naisele: „Ma ei saa midagi muud teha, kui mõelda sinust... Mida sa oled mulle teinud? Kas sa ei suuda eemaldada loitsu, mille sa minu üle oled pannud?“ Samal aastal alustas ta oma esimese sümfoonia komponeerimist.

Kuigi Brahmsist ja Clarast ei kujunenud paari, jäid nad elu lõpuni lähedasteks sõpradeks. Clara propageeris paljusid Brahmsi teoseid ja Brahms inspireeris ka teda ennast. Clara loominguline ind oli 1840. aastate lõpul ahenenud, kuid Brahmsi ilmumine tema ellu tõi kaasa selle, et ta hakkas hoogsalt komponeerima, mille tulemusel valmis 16 uut teost. Seega on raske lahutada Brahmsi teoste intensiivsust tema armastuse intensiivsusest Clara Schumanni vastu. 2014. aastal avaldatud album „Brahms Beloved“ tegeleb suisa ideega, et võib-olla peegeldavad Brahmsi sümfooniad Clara isiksust. Kuid põnev armulugu pole ainus põhjus, miks on nende tunnete varjus valminud sümfoonia tuntud. Brahmsi kujul oli ju Schumannide arvates tegu geeniusena.

Johannes Brahms.

Esimestel inimestel, kes 1885. aastal Brahmsi neljandat sümfooniast kuulsid, oli selle kohta öelda üllatavalt ketserlikke asju. Brahms mängis sümfoonia partituuri klaveril ette oma sõpraderingile, kelle ainus reaktsioon oli piinlik vaikus. Muusikakriitik Eduard Hanslick murdis selle ja lausus pärast esimese

osa kuulmist: „Ma tunnen, nagu oleksin just jube intelligentsetelt inimeselt peksa saanud.“ Brahmsi sõber Elisabeth von Herzogenberg kirjutas aga heliloojale oma kartusest, et too pöörab liiga palju tähelepanu keeruliste temaatiliste seoste loomisele, mis hägustab tema kättesaadavust muusikaliselt harimata kuulaja jaoks: „Üks rõõmustab kogu uurija või teadlase vaimustusega, kui avastab teie loominguga saladusi! Kuid tuleb hetk, kus ligi hiilib teatud kahtlus, et selle ilu ei ole kättesaadav igale tavalisele muusikasõbrale.“ Nagu Brahmsi biograaf Jan Swafford paljastab, ilmub järgmisel päeval Brahmsi korterisse veel üks sõber, kirjanik Max Kalbeck, kes soovitas heliloojal teose sellisel kujul avaldamata jätta. Ta soovitas teha sümfoonia finaalist iseseisev teos ning asendada nii aeglane osa kui ka skertso. Brahms oli sellest tagasisidest nii räsitud, et kaalus, kas pärast sümfoonia esiettekannet Meiningenis üldse teost kellelgi teisel näha lubab. Kuid Meiningenis saadud positiivne tagasiside ja tema sõprade vastumeelsuse pehmenemine sümfoonia Viini esiettekandel aitasid Brahmsil pilgu maast märksa kõrgemale tõsta.

Seda kõike on tänapäeval raske uskuda, sest Brahmsi neljas sümfoonia on nüüdseks kontserdikavades ülipopulaarne teos. See on oma tuttavate meloodiate, melanhoolsuse ja süngusega nii dirigentide, mängijate kui ka kuulajate lemmikute seas. Mõneti oli Brahmsi sõpradel õigus, et see sümfoonia on tõepoolest peenelt kootud, aga ka raskelt traagiline. Tolle aja sümfoonia pidi lõppema triumfiga, aga Brahmsi teose lõppakord on üks raskemaid minoorseid kadentse sümfoonilises muusikas.

Brahmsi neljanda sümfoonia muudab hämmastavaks asjaolu, et selle emotsionaalne ägedus ja konsentratsioon pole saavutatud mitte läbi emotsionaalse retoorika, vaid läbi süvenemise teose „abstraktsetesse“ muusikalistesse piasjadesse. Teose algul kõlav kriminaalselt tuntud meloodia on üles ehitatud laskuvate ja tõusvate tertside seeriast, mis on oma lihtsuses ehituskiviks kogu sümfooniale. Samal ajal on see kogu sümfoonia kõige meeldejäävam hetk. See tertside ahel võimaldab Brahmsil visandada sümfoonia peamised tonaalsed raskuspunktid: alguse meloodias on ebatavaline rõhuasetus e–mollis kuuendal astmel (C–duur), mis on koduhelistikuks kolmandale osale, aeglase osa üks peamiseid kõrvalhelistikke ja oluline ka finaalis. Ja mitte ainult. Esimeses osas kõlanud meloodia on kui DNA nii esimese osa kui ka kogu sümfoonia motiivilisele dramaturgiale. Kõik Brahmsi muusikalised ideed on välja arendatud kui hammasrattad ühes suures masinavärgis, mis näeb lisaks hästi töötamisele ka hea välja. Arnold Schönberg pidas sellist kompositsioonitehnikat —

kus kõike kuuldut võib mõista kui ühe muusikaliste ideede seeria transformatsiooni – „progressiivse Brahmsi“ (nagu ta ühes oma tuntud essees kirjutas) tunnistuseks. Seda Brahmsi tehnikat võib pidada omamoodi eelkäijaks Schönbergi kaksteisttoontehnikale.

Brahms, kes oli hoolas muusikaloo õppija, oli alati valmis toetuma varasemate ajastute stiilidele ja vormidele. Neljanda sümfoonia viimane osa, passakalja, on selle ehe näide. Kuigi läbivalt korduv teema pärineb Bachi kantaadist „Nach dir, Herr, verlanget mich“, BWV 150, oli dirigent ja vanamuusikaspetsialist Nikolaus Harnoncourt veendunud, et vorm ise on pigem tüüpiline barokiaja prantsuse (eriti Rameau) ooperite lõpuosadele. Sümfoonia viimased leheküljed on halastamatult trotslikud ja rabelevad. Puudub kooda. Ei mingit triumfi, rõõmu ega säravaid keelpilliakorde. Järele on jäänud vaikus.

Brahmsi neljas sümfoonia võiks ennekõike ajendada mõtlema, selmet pakkuda kergelt lõõgastust. See on üks 19. sajandi tumedamaid ja süngemaid sümfooniaid. See on kui nael õnneliku lõpu kirstu. Jan Swafford läheb veelgi kaugemale, nimetades seda teost „matuselauluks [Brahmsi] pärandile, rahumeelsele maailmale, austria ja saksa keskklassile, mis austas [klassikalist] muusikat rohkem kui ükski teine kultuur, armsale Viinile, mida ta tundis, oma kaotatud kallimatele“. See on teos, mis on kui „areng murettekitavast hämarikust pilkasse öhe: *fin de siècle*’i“, mitte „pimedusest valguse poole“, nagu teevad paljud teised 19. sajandi minoorseid sümfooniad, mis lõpevad duuris. Nende seas on näiteks Beethoveni viies ja üheksas või kõik Bruckneri lõpetatud minooris algavad sümfooniad. Muusikateadlase Reinhold Brinkmanni arvates kõlab Brahmsi esimese ja kolmanda sümfoonia koraalides selgelt ja positiivselt „lootus“, negatiivse lõpuga neljas sümfoonia aga eitab seda lootust. Võib-olla kutsub see intellektuaalne, ent kõlalt veenev teos üles mõtlema mitte ainult murtud armastusele, vaid ka sellele, mis meie ümber toimub. Swaffordi sõnade järgi paistab, nagu oleks tegu teatava protestiga.

Brahmsi neljandat sümfooniat on ERSOga esitanud Arvo Volmer (1996, 2020), Nikolai Aleksejev (2002, 2003, 2016), Neeme Järvi (1959, 1962, 1967, 1974, 2012), Tõnu Kaljuste (2006), Leo Krämer (1993), Theodore Kuchar (1990), Paul Mägi (1989), Aleksandr Dmitrijev (1986), Jüri Alperen (1985), Eri Klas (1983), Peeter Lilje (1981, 1983), Michael Heise (1979), Leonid Grin (1978), Igor Bezrodnõi (1976), Juri Temirkanov (1968), Roman Matsov (1962, 1965), Tauno Hannikainen (1958), Leo Ginsburg (1956), Sergei Prohhorov (1946, 1952, 1955) ja Olav Roots (1939, 1942).

Gregor Kulla

PAULA ERNESAKS alustas muusikaõpinguid klaveri erialal. Metsasarve erialal jätkas ta 14-aastaselt Espoo Muusikainstituudis Mari Loiske juhendamisel. Aasta pärast siirdus ta õppima Sibeliuse akadeemia noorteosakonda ning hiljem sai samast kõrgkoolist bakalaureusekraadi Jukka Harju ja Tero Toivonen juhendamisel.

Ta on osalenud Verbier' noorteorkestri ja festivaliorkestri, Norddeutsche Philharmonie Rostocki ja Mahleri Kammerorkestri töös. Hooajal 2017/18 osales ta Kuopio Linnaorkestri töös. Aastatel 2019–2021 õppis Paula Berliinis Filharmoonikute Karajani akadeemias. 2022. aasta kevadel valiti ta Berliini Filharmoonikute põhikoosseisu.

Kairi Sosi.

Metsasarve erialal Kaido Otsingu käe all Heino Elleri nimelise muusikakooli lõpetanud **KAIRI SOSI** õpib hetkeseisuga Frankfurdi Muusika- ja Etenduskunste kõrgkoolis Esa Tapani juhendamisel. Kairi teekond sai alguse Mihkel Lüdigi nimelisest Vändra muusikakoolist, kus õpetaja Kalev Saar talle esmakordselt metsasarve tutvustas. Põlv on Kairi käes püsinud tänapäevani ning ta on mänginud aktiivselt erinevates Eesti muusikakollektiivides, nagu ERSO, Tallinna Kammerorkester, projektorkester „Jõuluks koju“ (dirigent Henri Christofer Aavik), Pärnu Linnaorkester, Vanemuise Sümfooniaorkester jpt. Väliskollektiividest on Kairi mänginud Helsingi Kammerorkestris ning hetkeseisuga kuulub ta Kristjan järvi eestvedamisel Läänemere Filharmoonikute põhikoosseisu. Viimane silmapaistvam sündmus, millesse noort interpreeti kaasati, oli etteaste Berliini Konzerthausi laval EMTA sümfooniaorkestriga festivalil „Young Euro Classics 2023“. Kairi on veel üles astunud Zürichi Tonhalle, Hamburgi Elbphilharmonie, Berliini Filharmoonia, Brüsseli Flagey, Hong Kongi kunstide festivali, Kölni Filharmoonia ja KKL Luzerni lavadel. Lisaks on ta end täiendanud meistriclassides Stefan Dohri, Jukka Harju, Christian Lamperti, Johannes Lamotke ja David Corali juhendamisel.

ELIISE KANNUKENE alustas metsasarveõpinguid kodulähedases Ülenurme muusikakoolis ning peale Heino Elleri nimelise Tartu muusikakooli lõpetamist Kaido Otsingu juures suundus ta 2018. aasta sügisel Helsingi Kunstide ülikooli Sibeliuse akadeemiasse, kus läinud detsembris lõpetas klassikalise muusika interpretatsiooni magistrantuuri koos õpetajakutse ja kultuurikorralduse kõrvalerialaga. Helsingis õppis ta metsasarve Erja Joukamo–Ampuja, Jukka Harju, Tero Toivoneni ja Tommi Hyytineni käe all. Ta on õpingute jooksul osalenud ka Stefan Dohri, Katy Woolley, Laurens Woudenbergi, Alec Frank–Gemmilli, Björn Olssoni, Mischa Greulli, Anneke Scotti, Markus Maskuniitty ja Jakob Keidingi meistriclassides. 2022. aastal valiti ta osalema Viini, Pariisi, Helsingi ja Budapesti muusikaakadeemiate ühisesse Erasmus+ projektorkestrisse. Lisaks ülikooli orkestrite tööle on Eliise viimastel aastatel esinenud regulaarselt Helsingi Kammerorkestri, aga ka Eesti Sinfonietta, Läänemere Filharmoonikute ja paljude Eesti noorteorkestrite koosseisudes. Sibeliuse akadeemias oli ta ka üliõpilasesindaja Helsingi Kunstide ülikooli kraadiõppe nõukogus ja Sibeliuse akadeemia senatis ning üliõpilasühingu valitsuse liige. Jaanuarist 2024 on Eliise Tartu I muusikakooli õppealajuhataja.

Kreete Jacob.

KREETE JACOB alustas sarveõpinguid 11-aastaselt Priit Sonni juures ning jätkas Heino Elleri nimelises muusikakoolis Kaido Otsingu juhendamisel. Pärast keskkooli lõppu asus ta õppima Eesti Muusika- ja Teatriakadeemiasse professor Kalervo Kulmala klassi. Õpingud jätkusid Saksamaal, kus ta omandas 2016. aastal bakalaureusekraadi Frankfurdi Muusika- ja Etendus kunstide kõrgkoolis (professor Esa Tapani) ning magistr kraadi 2021. aastal Müncheni Muusika- ja Teatriakadeemias (professor Johannes Hinterholzer). Kreete on osalenud Michael Hölzeli, Samuel Seidenbergi, Mahir Kalmiku meistrikursustel. Ta on võitnud Grand Prix' ning viis eripreemiat Eesti Vabariiklikul Interpreetide konkursil puhkpillidele (2018). Kreete Jacob on olnud Läänemere Filharmoonikute liige (2011–2014) ning praktikant Stuttgardi Filharmoonikutes (2015–2016). Aastate jooksul on ta osalenud mitmete ansambelite ning orkestrite töös nii Eestis kui ka välismaal, sh Eesti Sinfonietta, Tallinna Kammerorkester, Pärnu Linnaorkester, Eesti Riiklik Sümfooniaorkester, Eesti Festivaliorkester, Stuttgardi Kammerorkester, Camerata Salzburg. Ta on soleerinud Pärnu Linnaorkestri ja Eesti Riikliku Sümfooniaorkestri ees. Aastast 2021 on ta Vanemuise Sümfooniaorkestri metsasarverühma kontsertmeister ning õpetab Ülenurme muusikakoolis, H.Elleri nimelises Tartu muusikakoolis ja Eesti Muusika- ja Teatriakadeemias.

OLARI ELTS on avara rahvusvahelise haardega dirigent, kelle kirk koostada ja juhatada väga omanäolisi ja põnevaid kontserdikavasid on toonud talle tunnustuse üle maailma. Alates hooajast 2020/2021 on Olari Elts Eesti Riikliku Sümfooniaorkestri peadirigent ja kunstiline juht. Aastail 2018—2022 oli ta ka Kymi Sinfonietta kunstiline nõustaja.

Olari Eltsi lavapartneriteks on Leipzigi Gewandhaus-orkester, Soome Raadio Sümfooniaorkester, Taani Rahvusorkester, Rotterdami Filharmoonikud, Hollandi Raadio Sümfooniaorkester, BBC Sümfooniaorkester, Birminghami Linnaorkester, Dublini RTÉ Orkester, Prantsuse Raadio Sümfooniaorkester, Prantsuse ja Lyoni rahvusorkestrid, Budapesti Festivaliorkester, Québeci Sümfooniaorkster, Yomiuri-Nipponi Sümfooniaorkester, Souli Filharmooniaorkester, Melbourne'i Sümfooniaorkester jt. Elts on koostööd teinud selliste solistidega nagu Gautier ja Renaud Capuçon, Brett Dean, Isabelle Faust, Alban Gerhardt, Martin Grubinger, Martin Helmchen, Stephen Hough, Lucas ja Arthur Jussen, Kari Kriikku, Karita Mattila, Alexander Melnikov, Daniel Lozakovich, Baiba Skride, Simon Trpčeski ja Antoine Tamestit.

Hooajal 2023/2024 juhatab Elts BBC Sümfooniaorkestrit Poola tuuril, astudes teist korda üles Eufonie Festivalil. Veel naaseb ta sel hooajal Birminghami Linna Sümfooniaorkestri, Tampere Filharmooniaorkestri ja Poola Balti Filharmooniaorkestri juurde Gdańskis, kus temaga liitub pianist Jean-Efflam Bavouzet. Lisaks ootavad teda ees etteasted Praha Raadio Sümfooniaorkestri, València Orkestri, Aalborgi ja Wuppertali sümfooniaorkestrite ning Presidendi Sümfooniaorkestriga Ankaras. Pärast hiljutisi edukaid rahvusvahelisi turneesid Eesti Riikliku Sümfooniaorkestriga Ühendkuningriigis, Saksamaal ja Prantsusmaal tähistab selle hooaja

avakontsert Tallinnas Eltsi lepingu pikendamist orkestri peadirigendi ja kunstilise juhina veel viieks aastaks.

Eriline koht Olari Eltsi repertuaaris on Erkki–Sven Tüüri ja Heino Elleri muusikal. 2013. aastal alguse saanud Elleri muusika esitamine ja salvestamine koos ERSOga on leidnud väljundi kahel Soome plaadifirma Ondine märgi all ilmunud CD-l (2018 ja 2019), millest värskeim pälvis aasta klassikaalbumi tiitli Eesti muusikaauhindade (2020) jagamisel ning seniste Elleri muusika salvestiste eest said ERSO ja Olari Elts 2020. aastal kultuurkapitali helikunsti sihtkapitali aastapremia. Aasta varem võitis sama tiitli Eltsi dirigeerimisel salvestatud Erkki–Sven Tüüri autoriplaat, millel „Illuminatio“, „Whistles and Whispers from Uluru“ ja kaheksas sümfoonia kõlavad violasolist Lawrence Poweri, plokklöödisolist Genevieve Lacey’ ja Tapiola Sinfonietta esituses (Ondine, 2018). Eltsi varasem diskograafia koostöös Ondinega sisaldab Tüüri teoste salvestisi Tapiola Sinfonietta ja Lawrence Poweriga, viiendat sümfooniat elektrikitarrile, orkestrile ja bigbändile ning akordionikontserti „Prophecy“, samuti kriitikutelt kõrgeid hinnanguid pälvinud Detlevi ja Berio kirjutatud Brahmsi seadeid, mis on salvestatud koos Helsingi Linnaorkestri, bariton Michael Nagy ja klarnetist Kari Kriikkuga. Lisaks on ta salvestanud Borgströmi ja Šostakovitši viiulikontserdid Eldbjørg Hemsingi ja Viini Sümfoonikutega BISile ning Poul Rudersi viienda sümfoonia Taani Rahvusorkestriga Bridge Recordsile. ERSOga on Olari Elts lisaks Elleri plaatidele salvestanud ka Tüüri marimbakontserdi „Ardor“ (solist Pedro Carneiro, ECM, 2007 – Tüüri autoriplaat). Eltsi hiljutisim projekt on uus plaat, kus koos Oslo Filharmooniaorkestriga esitatakse auhinnatud Norra helilooja Øyvind Torvundi töid.

Ooperidirigendina on Olari Elts juhitanud Tšaikovski „Jevgeni Oneginit“, Mozarti „Don Giovanni“, „Idomeneod“ jm. Ta on publiku ette toonud mitmed žanriülesed projektid, sh koostöös Teater NO99–ga valminud Mendelssohni–Shakespeare’i projekti, mis jõudis ka Berliini Konzerthausi lavale, ning Porto Casa da Música Sümfooniaorkestriga Bernsteini 100. sünniaastapäeva puhul live–muusikaga ette kantud Elia Kazani filmi „On the Waterfront“.

Aastail 2007–2020 oli Olari Elts ERSO, 2011–2014 Helsingi Linnaorkestri ning 2007–2010 Šoti Kammerorkestri peakülaaldirigent. 2006–2012 oli ta Bretagne’i Orkestri kunstiline nõustaja ja 2001–2006 Läti Rahvusliku Sümfooniaorkestri peadirigent, 1993. aastal asutas ta NYVD Ensemble’i. 2017. aastal pälvis ta säravate ja kaalukate ülesastumiste eest nii kodu– kui välismaistel lavadel ning eesti heliloomingu edendamise eest Eesti Kultuurkapitali aastapremia.

E · R · S · O

EESTI RIIKLIK SÜMFOONIAORKESTER

ERSO
PEASPONSOR

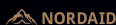

HOOAJA
SUURSPONSOR

LIVIKO
— anno 1898 —

BioBlock®

myfitness
world class gym & studios

RADISSON COLLECTION
TALLINN

NORDIC
CATERING

PAKEND & PRINT
KRO TALLINNA

NEEME JÄRVI JA KEVADKLASSIKA TURANDOT

ERSO
DIRIGENT
NEEME JÄRVI

10

MAI
ESTONIA KONSERTSISAAL
2024

WEBER
HINDEMITH
FURTWÄNGLER

EESTI RIIKLIK SÜMFOONIAORKESTER (ERSO) on elav ja mitmekülgne orkester, kes püüdleb alati tipptaseme poole. Eesti vanimal ja mainekaimal regulaarselt tegutseval sümfooniaorkestril täitub sel hooajal 97. tegevusaasta. ERSO ajalugu ulatub aastasse 1926 ning sarnaselt paljude omataolistega maailmas on see seotud rahvusliku ringhäälingu sünni ja arenguga. Alates hooajast 2020/2021 on enam kui 100-liikmelise orkestri peadirigent ja kunstiline juht Olari Elts. Neeme Järvi jätkab koostööd ERSOga eluaegse aupeadirigendina, orkestri kunstiline nõustaja on Paavo Järvi, varasemad peadirigendid on olnud Olav Roots, Paul Karp, Roman Matsov, Neeme Järvi, Peeter Lilje, Leo Krämer, Arvo Volmer, Nikolai Aleksejev ja taas Neeme Järvi. ERSO on käinud arvukatel turneedel ning osalenud mainekatel rahvusvahelistel muusikafestivalidel. Möödunud hooajal esineti Olari Eltsi juhatusel Nürnbergis, Münchenis ja Pariisis. Samuti toimus orkestri esimene kontserdireis Suurbritanniasse, kus kahe nädala jooksul anti 11 kontserti. 2021. aasta novembri lõpus osalesid ERSO ja Elts Poolas rahvusvahelisel Kesk- ja Ida-Euroopa muusikafestivalil „Eufonie“. 2019. aastal avasid ERSO ja Neeme Järvi Prantsuse Raadio maineka Montpellier’ muusikafestivali ning orkester käis Kesk-Euroopa turneel, kus Neeme Järvi juhatusel esineti Viini Musikvereini kuldses saalis, Linzi Brucknerhausi suures saalis, Praha Rudolfinumi Dvořáki saalis ja Bregenzi Bodensee saalis ning Mihhail Gertsji juhatusel Saksamaal Erlangenis ja Viersenis. Veel on esinetud sellistel maailmalavadel nagu Berliini Konzerthaus, New Yorgi Avery Fisher Hall (praeguse nimetusega David Geffen Hall), Peterburi filharmoonia suur saal ja Maria Teatri kontserdisaal, Kölni filharmoonia, Helsingi Musiikkitalo, Stockholmi Berwaldhallen jt.

ERSO plaadistuste kõrget kvaliteeti on esile tõstetud mainekates klassikalise muusika ajakirjades ning sellega on kaasnenud mitmed tunnustused, millest olulisim on Eesti esimene Grammy (2004, dirigent Paavo Järvi), värskemad aga aasta klassikaalbumi tiitel 2020. aastal Eesti muusikaauhindade jagamisel Elleri sümfooniliste poemide teise plaadi eest (dirigent Olari Elts) ning kultuurkapitali helikunsti sihtkapitali aastapreemia ERSO-le ja Olari Eltsile seniste Elleri muusika salvestiste eest. Suurepärase koostöö on ERSO-l selliste mainekate plaadifirmadega nagu Chandos, BIS, Onyx, samuti Ondine, ERP jt.

Lisaks kohalikele raadio- ja telekanalitele on ERSO kontserte üle kandnud Mezzo ja medici.tv ning EBU vahendusel on need jõudnud paljudesse Euroopa raadiojaamadesse. 2020. aastal alustas tegevust ERSO TV (erso.tv), kus saab vaadata kõiki orkestri live-kontserte ning juba toimunud esinemisi.

EESTI RIIKLIK SÜMFOONIAORKESTER

Peadirigent ja kunstiline juht Olari Elts

Eluaegne aupeadirigent Neeme Järvi, **kunstiline nõustaja** Paavo Järvi

Koosseis 3. mail 2024

I VIIUL

Dalia Dédinskaitė
Marge Uus
Kristiina Aimla
Elisabeth Härmand
Nina Kawaguchi
Astrid Muhel
Piret Sandberg
Kaiu Talve
Andrus Tork
Tarmo Truuväär
Toomas Hendrik Ellervee
Fred Heinoja

II VIIUL

Kaija Lukas
Marlis Timpmann
Kristel Kiik
Triin Krigul
Egert Leinsaar
Maiu Mägi
Kristjan Nõlvak
Mari-Katrina Suss
Leevi Rosin
Rebekka Siimer

VIOOLA

Rain Vīlu
Liina Žigurs
Kaja Kiho
Sandra Klimaitė
Mairit Mitt-Bronikowska
Liisi Rusnak
Karin Sarv

TŠELLO

Theodor Sink
Seulki Lee
Riina Erin
Levi-Danel Mägila
Katrin Oja
Lauri Toom
Margus Uus
Villu Vihermäe

KONTRABASS

Regina Udod
Madis Jürgens

Imre Eenma
Xiaonan Nie
Indrek Pajus
Ants Önnis

HARF

Sara Siria D'Amico

FLÖÖT

Mihkel Peäske
Linda Vood
Janika Lentsius

OBOE

Aleksander Hännikäinen
Heli Ernits
Tõnis Traksmann

KLARNET

Soo-Young Lee
Taavi Orro
Meelis Vind

FAGOTT

Peeter Sarapuu
Francesco Pio Russo
Kaido Suss

METSASARV

Mattias Vihmann
Kalle Koppel
Nikita Matsuk
Artur Reinpöld

TROMPET

Indrek Vau
Mart Kivi
Villem Süvari

TROMBOON

Andres Kontus
Peeter Margus
Väino Põllu

TUUBA

Madis Vilgats

TIMPANID

Adam Jeffrey

LÖÖKPILLID

Kaspar Eisel
Vambola Krigul

SA ERSO juhatus liige

Kristjan Hallik

Produtsent

Daily Trippel

Orkestri mänedžer

Marko Metsaru

Partnersuhete ja

müügijuht

Signe Vaiknemets

Maine- ja

kommunikatsioonijuht

Kärt Ruubel

Toimetaja

Anita Maasalu

Noodikoguhoidja

Mariell Aren

Disainer

Norman Orro

Personalijuht

Piret Veensalu

Pillilao juhataja

Egert Leinsaar

Lavameistrid

Jüri Korjus

Heiki Zvorovski

NORDIC
CATERING

Maitseelamuste ja teeninduse tõeline sümfoonia

INFO@NORDICCATERING.EE

+372 655 6698

WWW.NORDICCATERING.EE

KUTSUME KUULAMA

NEEME JÄRVI JA KEVADKLASSIKA. Turandot

R, 10. MAI KELL 18 (EELKONTSERT) JA KELL 19, ESTONIA KONTSERDISAAL
Carl Maria von Weber. „Turandot“ avamäng ja marss
Paul Hindemith. „Sümfoonilised metamorfoosid Carl Maria von Weberi teemadele“
Wilhelm Furtwängler. Sümfoonia nr 2 e–moll
ERSO, dirigent NEEME JÄRVI

HOOAJA LÖPPKONTSERT. Elts ja Mahler

R, 17. MAI KELL 18 (EELKONTSERT) JA KELL 19, ESTONIA KONTSERDISAAL
Erkki–Sven Tüür. Tšellokontsert nr 2 (esiettekanne)
Gustav Mahler. Sümfoonia nr 5
NICOLAS ALTSTAEDT tšello, ERSO, dirigent OLARI ELTS

ERSO Saaremaal 2024

L, 15. JUUNI KELL 18, MUSTJALA KOOL
Liina Sumera. „Kimäär“
Felix Mendelssohn Bartholdy. Viulikontsert e–moll, op. 64
Antonín Dvořák. Sümfoonia nr 9 „Uuest maailmast“, op. 95
TRIIN RUUBEL viiul, ERSO, dirigent OLARI ELTS

E · R · · O

Estonia pst 4
10148 Tallinn
tel 6 147 787
erso@erso.ee
www.erso.ee

Kuula ja vaata uuesti!

 ERSO.TV